

ÜTI 10 sünnipäeva konverents

VÄIKERIIGI VALJAKUITSED SEGASTEL AEGADEL

13.–14. novembril 2025

Tallinna Ülikooli auditooriumis Maximum

TALINNA ÜLIKOOL
Ühiskonnateaduste
instituut

10

LAURI LEPPIK

TLÜ SOTSIAAL- JA RAHVASTIKUPOLIITIKA PROFESSOR

***SOTSIAALKAITSE VÕIMALUSED JA
VÕIMETUSED EBAVÕRDSUSE
VÄHENDAMISEL***

TALLINNA ÜLIKOOL
Ühiskonnateaduste
instituut

10

EBAVÕRDSUSEST

Ebavõrdsus kui ideoloogiliselt, poliitiliselt ja normatiivselt laetud kontsept:

kas see on annete, töökuuse ja motivatsiooni erinevuste loomulik tulem vabas ühiskonnas või turupõhise tulujaotusega kaasnev struktuurne probleem, mis piirab osade inimeste võimalusi edule ja ohustab sotsiaalset stabiilsust?

SOTSIAALPOLIITIKA ROLL

Raunio (1990):

Sotsiaalpoliitikal on nii indiviidikeskseid kui ühiskonnakeskseid väärtus-põhjendusid.

Sotsiaalpoliitika üks ühiskondlikke funktsioone on valitsemisviisi legitiimsuse säilitamine.

Sotsiaalpoliitika ülesanne on hoida inimesi vähemalt niivõrd rahul, et nad ei seaks valitsemisviisi vastuvõetavust kahtluse alla.

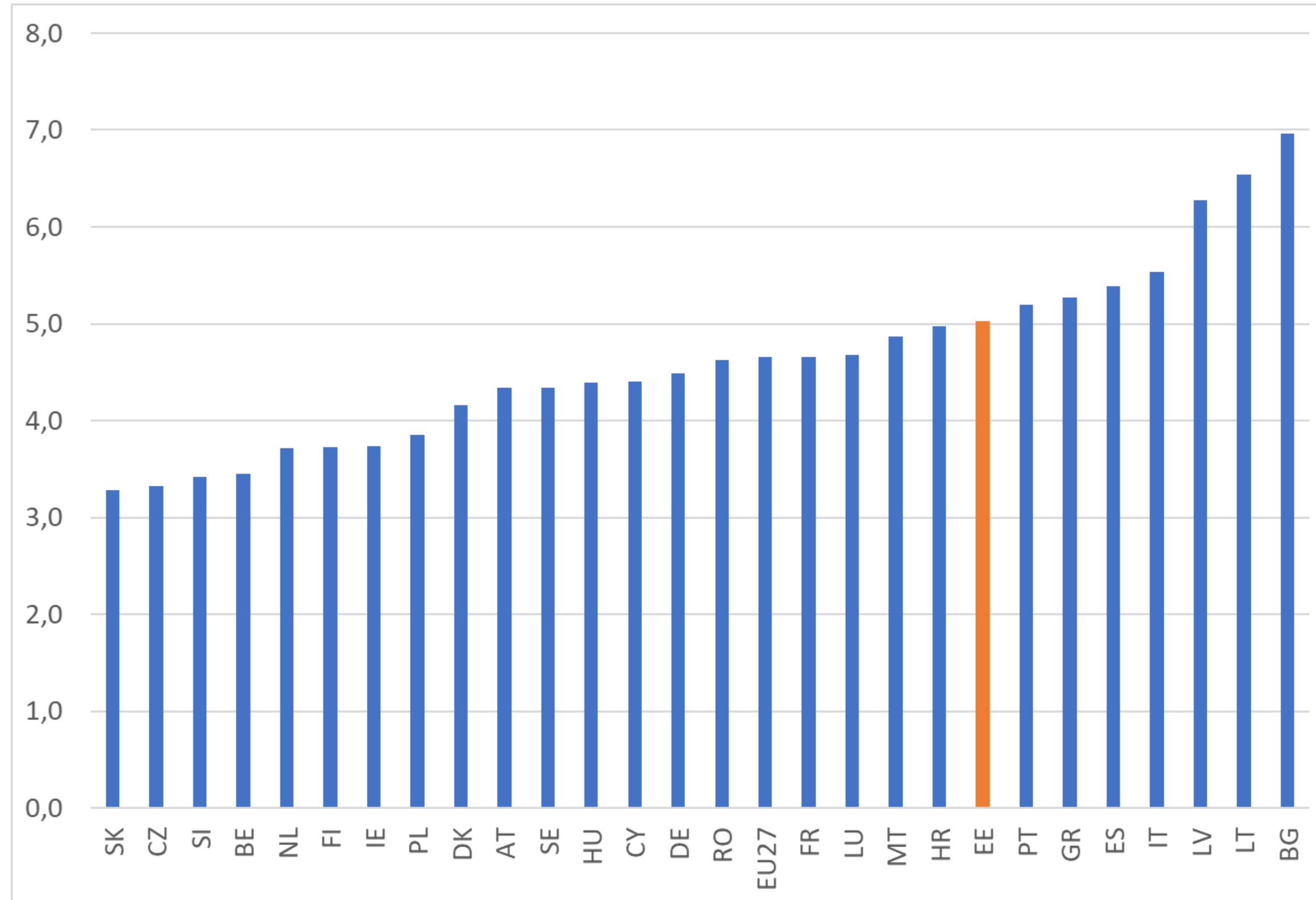
ÜRO säästva arengu eesmärgid 2030

Indikaator:

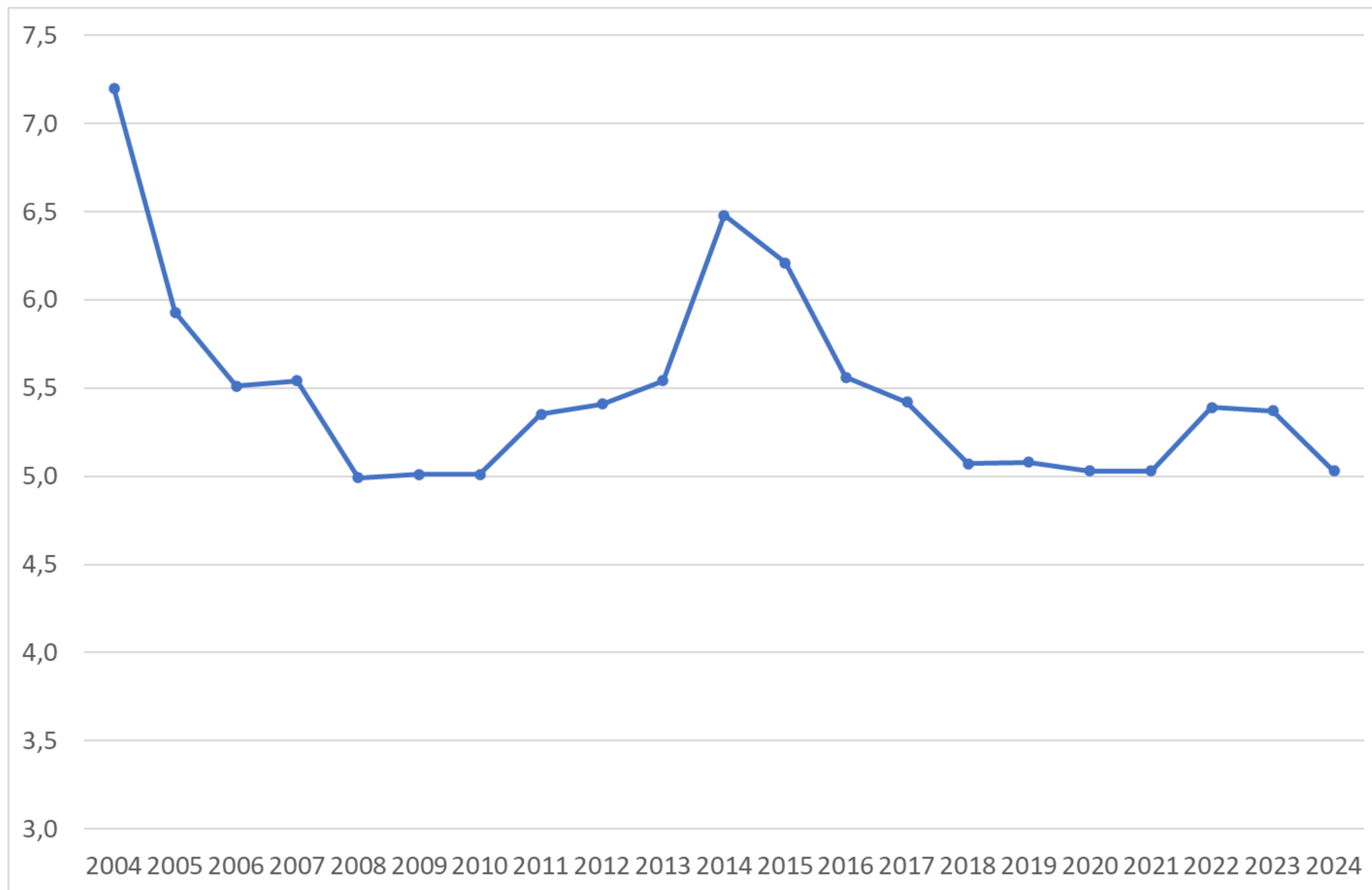
kvintiilide suhtekordestaja S80/S20

S80/S20 EL riikides 2024

Allikas: Eurostat ilc_di11

S80/S20 Eestis 2004–2024

Aasta netosissetulek 2024

Madalaim kvintii: 7 456 eur

Kõrgeim kvintii: 37 835 eur

Keskmine: 19 670 eur

Allikad: Eurostat ilc_di11
Statistikaameti andmebaas ST11

HEAOLU ARENGUKAVA 2023–2030

Üldeesmärk: Eesti on riik, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu.

Mõõdik: suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr

	Algtase 2021	Sihttase 2030
Kokku	22,2%	21,0%
<i>mehed</i>	19,6%	18,5%
<i>naised</i>	24,7%	23,4%

PEETER KOPPEL, 21.10.2025 „Postimees“

Ei, ma ei taha võrdsemat ühiskonda!

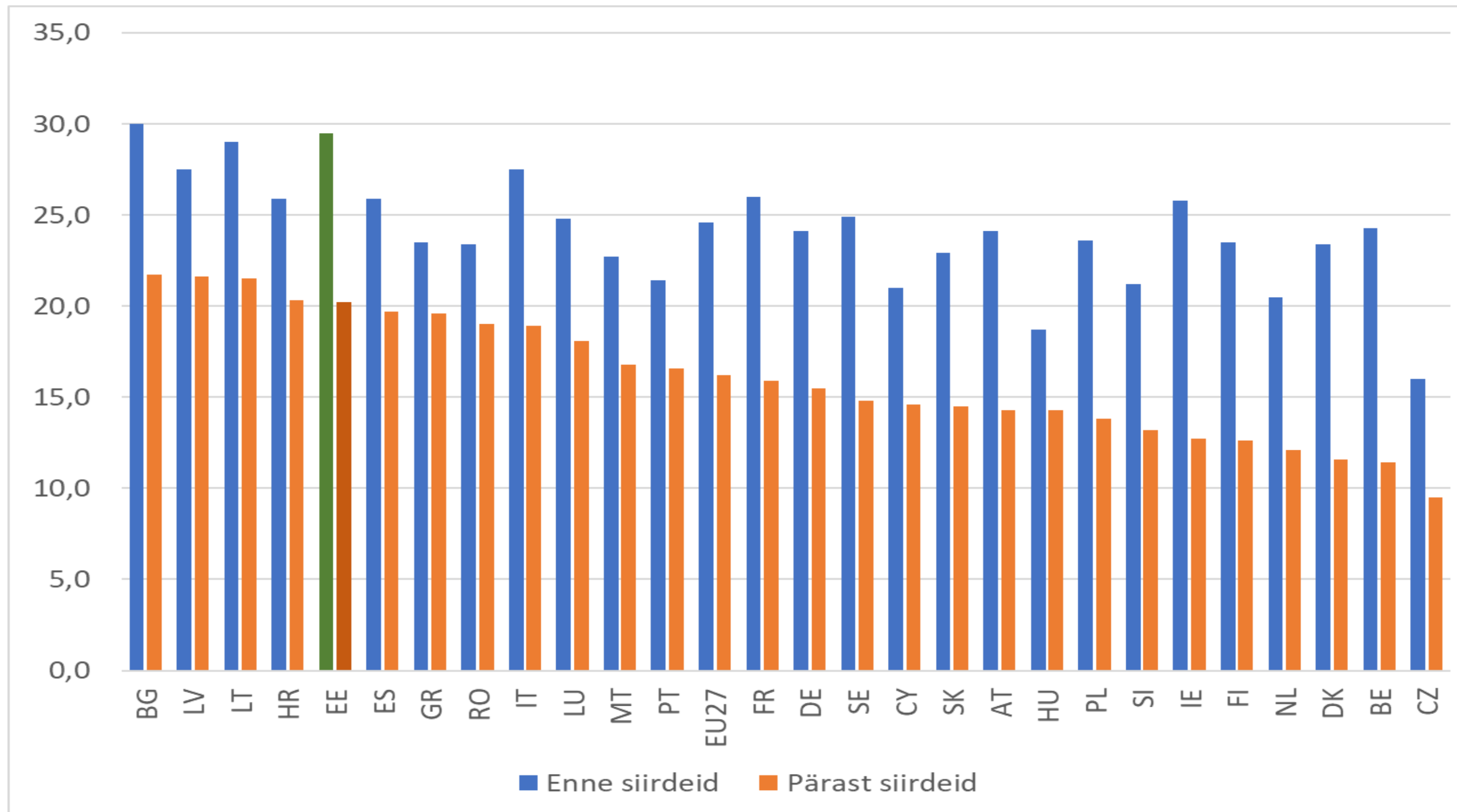
Kui ma võrdset ühiskonda ei taha, siis millist ma tahan? Lihtne: vaba ühiskonda, kus pole vaesust ja sellega seotud meeleheidet. Vaesus on see päris probleem, mitte ebavõrdsus.

Referentsrühmade ja suhtelise deprivatsiooni teooriad

Samuel Stouffer: *inimese rahulolu ei sõltu tema
objektiivsest olukorrast, vaid sellest, kuidas ta
seda hindab võrreldes olukorraga, mida ta näeb
enda ümber*

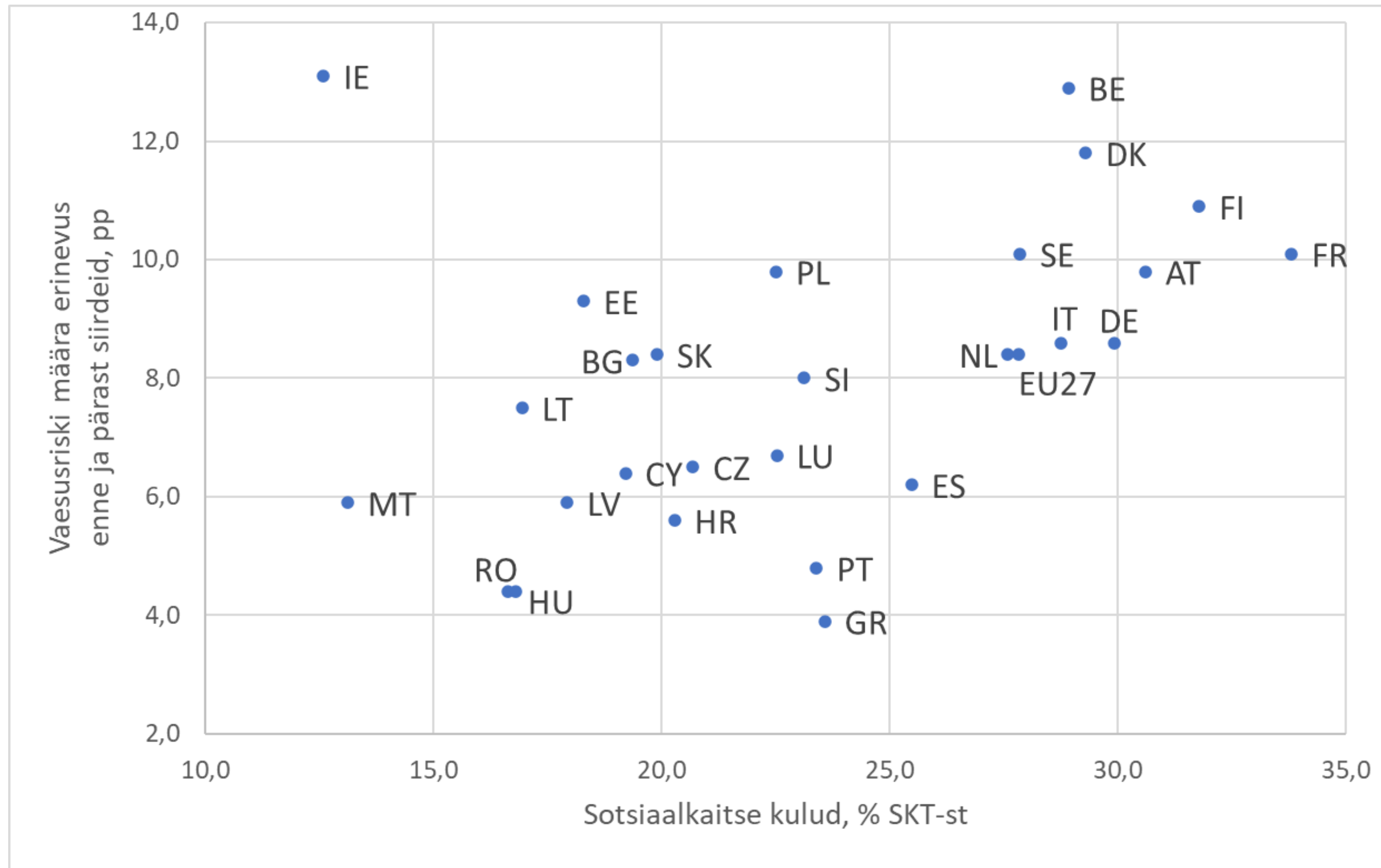
Herbert Hyman ja Robert Merton: *referentsrühma
valikust sõltub, kellega enda olukorda võrreldakse*

Suhtelise vaesuse määr enne ja pärast sotsiaalseid siirdeid EL riikides

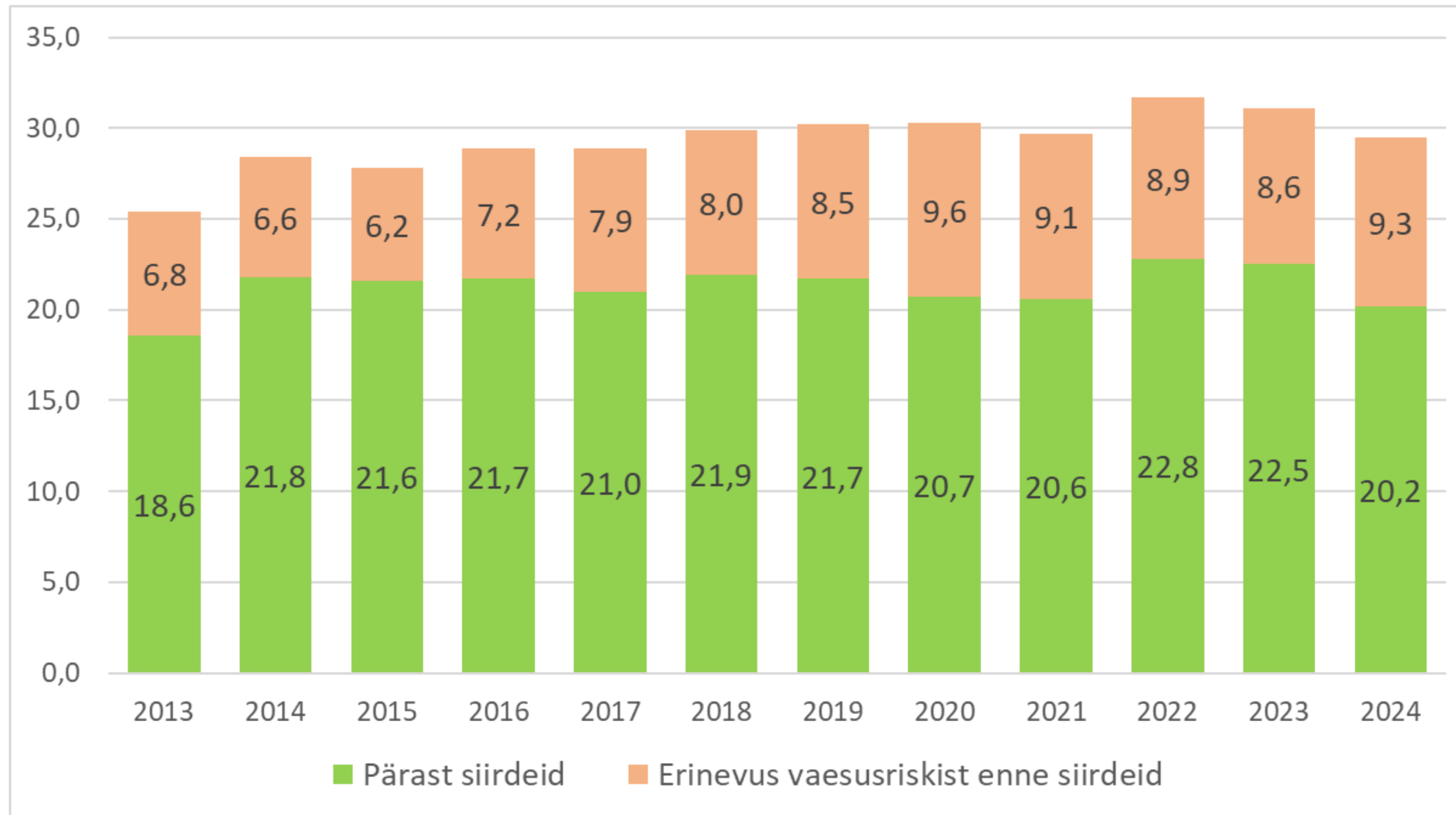
Allikas: Eurostat ilc_li02, ilc_li10

Sotsiaalkaitse kulud ja ebavõrdsust leevendav mõju

Allikas: Eurostat ilc_li02, ilc_li10, tps00098

Suhtelise vaesuse määr (%) enne ja pärast siirdeid Eestis 2013–2024

Allikas: Eurostat ilc_li02, ilc_li10

Suhtelise vaesuse sooerisus

Eestis 2024. aastal EL kõrgeim – 4,9 pp

Sotsiaalpoliitika meetmed suhtelise
vaesuse sooerisust enne ja pärast siirdeid
oluliselt ei muuda

Tegurid:

- sooline palgalõhe
- üksikvanemad
- üksielavad eakad naised

MIKS EBAVÕRDSUSE VÄHENDAMINE EI ÕNNESTU?

- Turupõhise tulujaotuse suhteliselt kiired muutused väikeses avatud majanduses
 - sotsiaalkaitse süsteem ei ole nii dünaamiline ja ei suuda kiiresti kohanduda

MIKS EBAVÕRDSUSE VÄHENDAMINE EI ÕNNESTU?

- Konkureerivad või vastanduvad eesmärgid
 - Sotsiaalkaitse programmide raames:
 - palgapõhise asendussissetuleku tagamine
 - töötamise stimuleerimine
 - laste saamise toetamine
 - töö- ja pereelu ühitamine
 - Soolised stereotüübid

MIKS EBAVÕRDSUSE VÄHENDAMINE EI ÕNNESTU?

- Sotsiaalpoliitika meetmed ei ole vaid indiviidi ja riigi vaheline suhe, ka teised osapooled – tööandjad, teenusepakkujad – reageerivad toetuste ja teenuste muutustele

MIKS EBAVÕRDSUSE VÄHENDAMINE EI ÕNNESTU?

- Miinimumsissetuleku tagamise abinõud (toimetulekutoetus, vajaduspõhised toetused, toetuste miinimummäärad) adresseerivad küll absoluutset vaesust ja materiaalist ilmajäetust, kuid ei mõjuta oluliselt suhtelist vaesust

MIKS EBAVÕRDSUSE VÄHENDAMINE EI ÕNNESTU?

- Ebavõrdsus ja deprivatsioon ei sõltu vaid tulujaotusest ja sotsiaalspoliitilistest siiretest, vaid ka inimeste oskustest-suutlikkusest ressursse ära kasutada
 - nn konversiooniteguritest

KOKKUVÕTE

Eesti sotsiaalkaitse süsteem küll
leevendab ebavõrdsust, kuid leevendava
mõju ulatus ei sõltu paraku vaid
sotsiaalkaitsest

AITÄH!

TALINNA ÜLIKOO
Ühiskonnateaduste
instituut

10